

CÔNG BỐ NGAY

Kết quả quan sát sơ bộ tác động của các đập thủy điện từ quá trình quan trắc sông Mê Công

Viên Chăn, CHDCND Lào, ngày 22 tháng 8 năm 2022 - Theo kết quả sơ bộ trong một báo cáo của Ủy hội Sông Mê Công Quốc tế (MRC) công bố tuần trước, tác động của hai dự án thủy điện dọc dòng sông quan trọng nhất Đông Nam Á đến dòng chảy, trầm tích và thủy sản đã được đo lường với kết quả tác động ở mức vừa phải.

Trong khi nhóm điều tra đa quốc gia của chương trình Giám sát Môi trường Chung của MRC (JEM) đang thử nghiệm các cách thức để đo lường năm chỉ số chính về sức khỏe của sông Mê Công: thủy văn, trầm tích, chất lượng nước, sinh thái thủy sinh và thủy sản, với dữ liệu từ khoảng một năm quan trắc, vẫn còn rất sớm để đưa ra bất kỳ kết luận nào.

Với việc thử nghiệm quan trắc tại hai dự án thủy điện tương đối mới là Don Sahong và Xayaburi, mục tiêu của MRC là tạo ra các phương pháp và tiêu chuẩn quan trắc mà tất cả các đơn vị vận hành thủy điện trên dòng chính sông Mê Công sẽ áp dụng trong tương lai.

Ngoài ra, một trong những kết quả quan sát quan trọng nhất của các nhóm giám sát là các chế độ dòng chảy tổng thể của sông không thay đổi. Sức khỏe sinh thái của sông ở mức “tốt” trên thượng nguồn các khu vực đập, “vừa phải” ở các khu vực đập, và “vừa phải” ở phía dưới cả hai đập. Chất lượng nước vẫn “trong ngưỡng cho phép đối với sức khỏe con người”. Trong các đập chứa, không có bằng chứng về sự phân tầng - có thể ảnh hưởng đến cả chất lượng nước và thủy sản. Khi nước chảy qua đập, “có rất ít bằng chứng về sự thay đổi chất lượng nước ở hạ nguồn.”

Các hoạt động giám sát cũng phát hiện một số dao động mực nước hàng ngày ở hạ nguồn của dự án Xayaburi ở CHDCND Lào – điều này có thể ảnh hưởng đến hệ sinh thái. Tuy nhiên, điều này không xảy ra ở hạ nguồn đập Don Sahong. Nhóm Giám sát Môi trường Chung (JEM) cũng quan sát thấy một hình thái bắt đầu từ năm 2018: giảm hàm lượng trầm tích và tải lượng phù sa, mà trầm tích, phù sa là nguồn cung cấp chất dinh dưỡng và giúp ổn định bờ sông. Lượng trầm tích, phù sa giảm “có thể là do bị giữ lại tại các dự án thủy điện trên cả dòng chính và dòng nhánh”.

Cuối cùng, nhóm đã quan sát thấy một số thay đổi về đa dạng cá ở thượng nguồn Xayaburi, tình hình đa dạng cá khá ổn định trong giai đoạn 2017 - 2019 và giảm vào năm 2020. Ở hạ nguồn hồ chứa, đa dạng cá vẫn ở mức cao. Mặt khác, sản lượng đánh bắt cá dường như ổn định, với mức cao được báo cáo trong năm 2017, giảm đi trong năm 2018–2019, và tăng cao lại vào năm 2020. Tuy nhiên, xung quanh đập Don Sahong, kết quả giám sát cho thấy những phát hiện chưa giải thích được: trong những năm qua, lượng cá đánh bắt giảm ở miền bắc Campuchia, nhưng sản lượng đánh bắt tăng đột ngột ở phía dưới đập.

Tuy nhiên, những phát hiện này được rút ra từ một chu kỳ giám sát; nhóm JEM gợi ý tiếp tục giám sát trong hai - ba năm tới, để có thể rút ra “kết luận chắc chắn” về tác động của hoạt động phát triển thủy điện và các áp lực khác do con người tạo ra.

Giám đốc Điều hành Ban Thư ký MRC, Tiến sĩ Anoulak Kittikhoun cho biết: “Chúng ta phải hiểu phạm vi thách thức phải đối mặt và xác định phương pháp đo lường hiệu quả nhất”. “Mặc dù báo cáo này phần nào làm sáng tỏ tác động của thủy điện, nhưng vẫn còn quá sớm để quy kết nguyên nhân của

mọi tác động là do các đập. Biến đổi khí hậu và các hoạt động phát triển khác cũng là những yếu tố tác động”.

Về tổng thể, báo cáo JEM này là một phần trong nỗ lực lớn hơn của MRC - đại diện cho các quốc gia thành viên là Campuchia, CHDCND Lào, Thái Lan và Việt Nam - nhằm [hướng tới sự cân bằng](#) giữa lợi ích kinh tế-xã hội của thủy điện và tác động của nó đối với môi trường và hàng triệu gia đình làm nghề đánh bắt cá và nông nghiệp có sinh kế dựa vào sông Mê Công.

Đối với [dự án thí điểm JEM](#) này, một nhóm giám sát gồm các chuyên gia có chuyên môn đa dạng đã thử nghiệm các giao thức của họ trong khoảng một năm, sau thời gian gián đoạn đáng kể do COVID. Báo cáo của nhóm nhiều khả năng sẽ trở thành nền tảng cho các chính sách và hoạt động giám sát trong tương lai. Như báo cáo đã nêu, những phát hiện này có thể định hình “vị trí và thiết kế, dự đoán những thay đổi liên quan đến việc vận hành, phát triển dự án, việc áp dụng và đánh giá các biện pháp giảm nhẹ và quản lý” của các dự án thủy điện trong tương lai. Hơn nữa, báo cáo này có thể cung cấp “cơ sở cho các cuộc thảo luận mang tính xây dựng” giữa các cộng đồng ven sông và các thành viên MRC.

Trong số các khuyến nghị dành cho MRC, các quốc gia thành viên và các đơn vị vận hành thủy điện, báo cáo này khuyến nghị rằng để giảm nhẹ tác động đến thủy văn, trầm tích và thủy sản, các bên liên quan này nên cùng đặt ra “các mục tiêu hoặc giới hạn về mức độ thay đổi mực nước” trên dòng chính sông Mê Công; triển khai hệ thống thông báo liên lạc trung tâm; cùng vận hành các cửa xả đáy để vận chuyển trầm tích; và trong trường hợp của đập Don Sahong, nên đào sâu hơn lối vào của các đường cho cá đi và cải thiện các đường này.

Đối với các dự án trong tương lai, báo cáo này kêu gọi “giám sát nước một cách có hệ thống trong tất cả các giai đoạn xây dựng và vận hành thủy điện, để có thể thực hiện hành động thích hợp nếu xuất hiện tình trạng nước chất lượng nước kém”.

MRC cũng đang thảo luận về cách lồng ghép giám sát JEM vào Mạng lưới cốt lõi giám sát sông mới, để đảm bảo giám sát dài hạn, báo cáo và quản lý thích ứng - điều quan trọng để bảo vệ dòng sông Mê Công.

Lưu ý cho ban biên tập:

Ủy hội Sông Mê Công Quốc tế là một tổ chức liên chính phủ được thành lập năm 1995 để thúc đẩy đối thoại và hợp tác cấp khu vực tại hạ lưu sông Mê Công. Trên cơ sở Hiệp định Mê Công giữa Campuchia, CHDCND Lào, Thái Lan và Việt Nam, Ủy hội đóng vai trò là diễn đàn khu vực về ngoại giao nước cũng như một kênh tri thức để quản lý tài nguyên nước và hỗ trợ phát triển bền vững trong khu vực.

-KẾT THÚC-

Để biết thêm thông tin chi tiết, mời liên hệ:

Ông Sopheak Meas, Chuyên gia Quan hệ Đối tác
Cán bộ Truyền thông – phụ trách Báo chí (tạm thời)
Ban Thư ký Ủy hội Sông Mê Công Quốc tế
Email: sopheak@mrcmekong.org
ĐT: +856-20-77779168

###